

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	13
УВОД	17
Глава първа	
ФУНКЦИИ, ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ	
НА ПРИДОБИВНИЯ СПОСОБ ПО ЧЛ. 78 ЗС.....	27
§ 1. Конфликтът между интересите на първоначалния собственик	
и добросъвестния приобретател и функциите на добросъвестното	
придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик по чл. 78 ЗС.....	27
1.1. Корените на конфликта	27
1.2. Развитие на правнодогматичните възгледи относно функциите	
на добросъвестното придобиване на движими вещи <i>a non domino</i>	
за решаване на конфликта между интересите на първоначалния	
собственик и добросъвестния приобретател	45
§ 2. Разрешението на конфликта между интереса на собственика	
на движимата вещ и добросъвестния ѝ приобретател в римското право.....	53
2.1. Господството на принципа <i>nemo plus iuris</i>	
в римското право	53
2.2. Някои отклонения от принципа <i>nemo plus iuris</i>	
при придобиването на движими вещи в римското право	
2.2.1. <i>Ius distrahendi nri фидуцията и залога</i>	60
2.2.2. <i>Venditio bonorum cridae per universitatem</i>	63
2.2.3. Първично придобиване на вещни права,	
прехвърлени от държавата (фиска).....	65
2.2.4. Специалните правила за придобиване	
на право на собственост върху пари	65
§ 3. Възникване на института на добросъвестното	
придобиване на движими вещи, прехвърлени	
от несобственик	67
3.1. Пътят към обособяване на института	
като първичен придобивен способ.....	67
3.2. Възприемане на института на добросъвестното	
придобиване на движими вещи, прехвърлени	
от несобственик, в българското право.....	75
3.2.1. Състояние на уредбата по времето	
на Първата и Втората българска държава	75
3.2.2. Рецепцията на института	
в следосвобожденското ни право	78

§ 4. Типологични модели за разрешаване на конфликта между интересите на първоначалния собственик и добросъвестния приобретател в съвременните чуждестранни законодателства	94
4.1. Едностранна защита на интереса на първоначалния собственик (<i>original ownership rule</i>).....	95
4.2. Едностранна защита на интереса на добросъвестния приобретател (<i>good faith acquirer rule; bona fide purchase rule</i>)	103
4.3. Междинни решения	105
4.3.1. Обща характеристика	105
4.3.2. Разграничение между доброволно поверени (предадени) и откраднати или изгубени от собственика вещи.....	106
4.3.3. Правото на първоначалния собственик да откупи откраднатата или изгубена вещь от добросъвестния ѝ приобретател	109
4.3.4. Диференцирано приложно поле на добросъвестното придобиване на движими вещи <i>a non domino</i> според различни критерии	112

Глава втора

ДЕЙСТВИЕ НА ПРИДОБИВНИЯ СПОСОБ

ПО ЧЛ. 78 ЗС ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОБЕКТИТЕ	120
--	-----

§ 1. Приложно поле на придобивния

способ по чл. 78, ал. 1 ЗС	120
1.1. Движими вещи	120
1.1.1. Понятието за движима вещь	120
1.1.2. Естествени плодове и бъдещи вещи	123
1.1.3. Движими вещи, обективиращи нематериални блага	126
1.1.4. Принадлежности към главна вещь	127
1.1.5. Човешки органи, тъкани и клетки; кръв и кръвни съставки.....	128
1.1.6. Едри преживни селскостопански животни	129
1.1.7. Съвкупности от вещи (<i>universitas rerum distantium</i>)	134
1.1.8. Енергия.....	137
1.1.9. Движими вещи, които са извън гражданския оборот (<i>res extra commercium</i>)	140
1.1.10. Движими вещи, за чието прехвърляне по закон се изисква форма на нотариален акт или писмена форма с нотариална заверка на подписите	148
1.2. Ценни книги на приносител.....	150
1.3. Приложимост на придобивния способ по чл. 78 ЗС по отношение на парите и други платежни инструменти	160
1.4. Финансови обезпечения по Закона за договорите за финансови обезпечения.....	171
1.5. Ограничени вещни права върху движими вещи. Други прехвърлими имуществени права	175

1.6. Проблемът за приложението на придобивния способ по чл. 78 ЗС по отношение на заложното право върху движими вещи.....	179
1.7. Съвкупности от прехвърлими права (<i>universitas iuris</i>).....	196
§ 2. Изключението от приложното поле на придобиването по чл. 78, ал. 1 ЗС: откраднати или изгубени вещи.....	203
§ 3. Изключение от изключението: откраднати или изгубени вещи, прехвърлени от държавни или общински предприятия.....	216
3.1. Историческото тълкуване на разпоредбата на чл. 78, ал. 2, изречение второ ЗС.....	216
3.1.1. Първоначалната редакция на чл. 78, ал. 2, изречение второ ЗС.....	216
3.1.2. Действащата редакция на разпоредбата на чл. 78, ал. 2, изречение второ ЗС.....	219
3.2. Необходими промени в разпоредбата на чл. 78, ал. 2, изречение второ ЗС.....	223
Глава трета	
ФАКТИЧЕСКИЯТ СЪСТАВ НА ПРИДОБИВНИЯ СПОСОБ ПО ЧЛ. 78 ЗС И ОТГРАНИЧЕНИЯ ОТ ДРУГИ ХИПОТЕЗИ НА ПРИДОБИВАНЕ НА ДВИЖИМИ ВЕЩИ, ПРЕХВЪРЛЕНИ ОТ НЕСОБСТВЕНИК.....	229
§ 1. Фактическият състав на придобивния способ по чл. 78, ал. 1 ЗС.....	229
1.1. Обща характеристика.....	229
1.2. Елементите на фактическия състав.....	241
1.2.1. Предаване на движимата вещ или ценната книга на приносителя във владение на добросъвестния приобретател.....	241
1.2.2. Прехвърлителят да не е собственик.....	268
1.2.3. Наличие на правно основание, годно да прехвърли или учреди вещно право.....	290
1.2.4. Възмездност на придобивното основание.....	313
1.2.5. Добросъвестност на приобретателя.....	331
§ 2. Отграничения от други фактически състави на добросъвестно придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик.....	341
2.1. Добросъвестно придобиване на права, прехвърлени от приобретателя по привиден договор.....	341
2.2. Добросъвестно възмездно придобиване на вещно право върху движима вещ под режима на законовата съпружеска имуществена общност, прехвърлено от единия съпруг без участието на другия.....	350

2.3. Добросъвестно придобиване на не принадлежащи на прехвърлителя ценни книги на приносител и ценни книги на заповед	372
2.4. Специални правила за добросъвестното придобиване на не принадлежащи на прехвърлителя финансови инструменти	383
2.5. Придобиване на не принадлежащи на длъжника запорирани движими вещи по реда на индивидуалното принудително изпълнение по ГПК и ДОПК	387
2.6. Придобиване на не принадлежащи на длъжника движими вещи по реда на универсалното принудително изпълнение	390
2.7. Специалното правило на чл. 37, ал. 4 от Закона за особените залози относно продажбата на не принадлежащо на залогодателя имущество за удовлетворяване на заложния кредитор	394
2.8. Добросъвестно придобиване на права от наследствената маса, прехвърлени от привиден наследник въз основа на Европейско удостоверение за наследство според Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент (ЕП) и на Съвета от 4 юли 2012 г.	396

Глава четвърта

ПРАВНА СЪЩНОСТ НА ПРИДОБИВНИЯ

СПОСОБ ПО ЧЛ. 78 ЗС.....	406
---------------------------------	------------

§ 1. Развитие на теоретичните възгледи

за същността на добросъвестното придобиване

на движими вещи, прехвърлени от несобственик	406
---	------------

1.1. Теории, основани на модела

на деривативните придобивни способности.....	406
--	-----

1.1.1. „Легитимационната“ теория за същността на добросъвестното придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик.....	406
--	-----

1.1.2. Теорията за привидността на правото на прехвърлителя-несобственик (<i>Rechtsscheintheorie</i>).....	408
--	-----

1.1.3. Учението за „осъществената власт“ на прехвърлителя по предоставяне на владението на добросъвестния приобретател.....	414
---	-----

1.2. Теории, основани на модела

на първичните придобивни способности	416
--	-----

1.2.1. Теорията за „мигновената“ придобивна давност (<i>usucapio momentanea</i>)	416
--	-----

1.2.2. Теорията за надмощието на необоримата презумпция за собственост на добросъвестния владелец над правото на собственост на досегашния собственик	424
---	-----

1.2.3. Теорията за добросъвестно придобитото владение върху движима вещь като ново, абстрактно основание за възникване на правото на собственост	425
--	-----

1.2.4. Придобиването по чл. 78 ЗС като самостоятелен способ за незабавно първично придобиване на правото на собственост	427
§ 2. Правна същност на добросъвестното придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик, според проектите на Международния институт за унификация на частното право (ЮНИДРОА) за създаване на международно уеднаквена уредба на добросъвестното придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик	430
2.1. Опити за международно уеднаквяване на правилата за вещноправното действие на правоучредителните и прехвърлителни договори относно движими вещи	430
2.2. Проектът за Еднообразен закон за защита на добросъвестния приобретател на движими вещи	433
§ 3. Правна същност на добросъвестното придобиване на движими вещи от несобственик съгласно Проекта за Обща референтна рамка	442
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	451
БИБЛИОГРАФИЯ	458

§ 3. Възникване на института на добросъвестното придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик

3.1. Пътят към обособяване на института като първичен придобивен способ

Въпреки че римското право предвиждало един сравнително благоприятен фактически състав на кратката придобивна давност за случаите на добросъвестно придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик, през Късното средновековие то вече не било в състояние да отговори на нуждите на развиващия се граждански и търговски обмен, поради това че настъпването на вещния ефект било отложено във времето и това затормозявало сигурността на приобретателите. Динамиката на оборота изисквала купувачът, който не знаел, че придобива от несобственик, да може да стане собственик на вещта незабавно с получаване на владението върху нея. Но категоричният и безусловен начин, по който бил формулиран принципът *nemo plus iuris* в Дигестите, не допускал значими за оборота изключения, тъй като се извеждал пряко от дефиницията за правото на собственост на праводателя¹⁷⁷ и оттук обосновавал възможността за неограничена ревандикация на вещта от собственика ѝ, където и у когото тя да бъде намерена, вкл. от добросъвестния ѝ владеец съгласно принципа *ubi rem meam inventio, ibi vindico*.

В това отношение германската правна мисъл от XVIII в. се ориентира към едно по-прагматично решение, което става основа за постепенното обособяване на добросъвестното придобиване на движими вещи от несобственик като самостоятелен първичен придобивен способ (*modus acquirendi*), напълно откъснат не само от идеята за каквото и да било правоприемство между прехвърлителя и приобретателя, но и от института на придобивната давност (*usucapio*)¹⁷⁸. Това решение се корени в съществуващите различия между римската концепция за правото на собственост и специфичния старогермански вещноправен институт *Gewere*, при който не се провеждало ясно разграничение между понятията „право на собственост“ и „владение“ като фактическо състояние¹⁷⁹. Докато придобиването на вещни права

¹⁷⁷ Така *Bekker, E.* Das System des heutigen Pandektenrechts, Band I, 1886, S. 108, цит. по *Stagl, J.* Op. cit., S. 534, Fn. 13.

¹⁷⁸ Според *Westermann, H., Gursky, K.*, Sachenrecht. 7. Auflage, C.H. Beck, München, 1998, S. 373, макар старогерманското право да не е познавало института на добросъвестното придобиване на движими вещи, прехвърлени от несобственик в съвременния му вид, неговите исторически корени следва да се търсят именно там.

¹⁷⁹ Вж. *Hübner, E.* Die Bedeutung der *Gewere* im deutschen Sachenrecht. // Zeitschrift der Savigny Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanische Abteilung. Vol. 18, №. 1, p. 193–195; *Hepburn, S.* Principles of Property Law, Cavendish Publishing, London, 2001, p. 35–37.

върху движими вещи, както впрочем и върху недвижими имоти, в римското право се опирало на абстрактното понятие за правото на собственост като абсолютно субективно право, и оттук – на идеята за правоприемство, то по старото германско право прехвърлянето на вещноправното господство (притежание) върху движими вещи било конструирано върху специфичното понятие за *Gewere*¹⁸⁰.

¹⁸⁰ Както изтъкват съвременните историци на германското право, понятието *Gewere* е изключително трудно за обяснение от гледна точка на днешните правни представи, тъй като старогерманското право не е познавало понятието „собственост“ чак до първата половина на XIII век, а е боравило само с понятието „свой“ („*eigen*“, „*suus*“; на старонемски – „*eigan*“ или „*egan*“) и „чужд“. Казано най-общо, терминът *Gewere* изразявал „снабдяването“ на едно лице с правно защитено физическо господство върху една вещь, което не се губело, дори когато непосредствената връзка на лицето с вещта отпаднала (*die Ausstattung mit Besitzgewalt, bzw. mit Besitzrecht, das auch bei Entfernung der Person von der Sache nicht erlischt*). В средновековното си правно значение съществителното *die Gewere* е било използвано като правнотехнически термин, означаващ действителното или символично „обличане“ (овластяване, *Einkleidung, vesting*) на владелеца с притежанието на владелчески правомощия (власт, господство) върху вещта. Тъй като в примитивните старогермански правни представи стопанската ценност на една движима вещь се свеждала до това, да я имаш в свое непосредствено притежание (т.е. в „*Haben*“), този, който придобивал *Gewere* върху една вещь, ставал носител на възможността да я ползва, да извлича плодовете от нея, както и да се разпорежда с нея. Според средновековното германско обичайно право *Gewere* била наследима власт върху вещта съобразно максимата *Le mort saisit le vif* (*Der Tote erbt den Lebendenden*). Прилагала се фикцията, че наследникът продължава непосредствено от момента на откриване на наследството господството на починалия върху вещта, даже без да е необходимо да е установил физическа власт (*corpus*) върху нея, та даже и когато не знае за смъртта на наследодателя си. В тия случаи се казвало, че *der Tote setzt den Erbe in die Gewere*, т.е. че мъртвият въвежда наследника си в притежанието на вещта. Етимологията на думата *Gewere* се извежда от старогерманския глагол „*wern*“, чиято първооснова на свой ред лежи в готския глагол „*vasjan*“, превеждан като „обличам“. По смисъла си той кореспондира на латинския глагол „*vestire*“ – „обличам“. Оттук *Gewere* се приближава по смисъл до латинското съществително *vestitura* (*investitura*) и изразява същевременно акта, с който е било прехвърляно действителното господство върху вещта от прехвърлителя на приобретателя според старото германско право. Актът, с който било прехвърляно *Gewere* от продавача на купувача, се схващал като „обличането“ (овластяването) му с власт (*Sachherrschaft*) върху вещта – обект на прехвърлителна или правоучредителна сделка. Вследствие на това овластяване приобретателят се снабждал с правна защита, предоставяна му от съда във връзка с упражняването от него власт, когато същата му бивала отнета против неговата воля. Под влияние на старогерманското право и други части на средновековна Европа, напр. Англия, постепенно възприели конструкцията за *Gewere* (*seisin in law*) като законно овластяване на приобретателя чрез въвода му в т.нар. конструктивно владение (*constructive possession = to put someone in possession*) и ѝ придали значението на придобиване на действителна власт и контрол (*actual power and control*) върху вещта. Затова в английската доктрина Нерburn, S. Op. cit., p. 35, изтъква, че *seisin* (*Gewere*) може да съществува само там и дотолкова, доколкото лицето, което е притежателят на вещта, има и действителната физическа власт върху нея. Ако последната му бъде отнета, то има право на иск за връщане на вещта срещу лицето, което му я е отнело. За да бъде уважен този иск, ищецът трябва да докаже, че е имал вещь в свое действително господство. Терминологичният еквивалент на старонемската дума *Gewere* във френския правен език е *saisine*. Доколкото това понятие се прилагало и за хипотези, при които господството върху движима вещь бивало придобито не само чрез прехвърлянето

В общия случай фактическият състав на средновековния институт *Gewere* (*seisin in law*) включвал два кумулативни елемента – обективен (физическа власт) и субективен (намерение за своене), които напомнят силно на признаците *corpus* и *animus domini* при института на владението във вида, в който последният е преминал в съвременните правни системи от римското право¹⁸¹. При тяхното наличие в старогерманското право се приемало, че е налице корпорално (телесно) господство върху вещта (*corporeal seisin*). Но наред с това в рамките на квалификацията „*seisin*“ се допускали и случаи, при които един от тези два елемента липсва. Случаите, при които не била налице непосредствената физическа връзка на владелеца с вещта, се означавали като „некорпорално владение“ (*incorporeal seisin*), но това не означавало, че *Gewere* е изгубено. В тази връзка заслужава да се уточни, че за разлика от владението (*possessio*) по римското и съвременното право, което е само едно фактическо обществено отношение, при средновековното *Gewere* (*seisin in law*) се пораждало едно правно отношение, чието съдържание включвало господството върху вещта, с което бил облечен титулярът. Затова било възможно и прехвърлянето на самото *Gewere* и без вещта да бъде непосредствено предадена от досегашния титуляр на приобретателя.

От друга страна, за обособяването на добросъвестното придобиване на движими вещи като самостоятелен придобивен способ допринася възгледът на старото германско обичайно право, че движимите вещи са по-малоценни и поради това не заслужават тази защита, с каквата се ползва собствеността върху недвижимите имоти (*vilis et abiecta mobilia*

й от друго, а и чрез първично установяване на владение върху нея с едностранни действия (например завладяване), в периода XVI–XVIII в. понятието *Gewere* (*seisin in law*) под влияние на римското *possessio* придобило едно по-общо значение, почти еквивалентно на съвременното понятие за владение (*Besitz*) в немското право.

Заради влиянието на старогерманското обичайно вещно право понятието „*Besitz*“ съгласно уредбата по § 854–872 от германския ГК е по-широко от понятието за владение (*possessio*) по римското право и по чл. 68, ал. 1 ЗС. Родовото понятие *Besitz* в ГК (превеждано у нас неточно като „владение“) се основава само на действителното господство, власт върху вещта (*Sachherrschaft*), а не върху намерението за своене (*animus domini*, *Eigentümergehen*). Това означава, че понятието *Besitz* по смисъла на ГК обхваща както владението (*possessio = corpus possessionis + animus domini*), така и държането (*detentio*), отговарящо на уредбата по чл. 68, ал. 2 ЗС у нас. Владението *strictu sensu* като съчетание между двата елемента – обективен (корпус) и субективен (анимус), се означава в немския понятиен апарат като *Eigenbesitz*.

Вж. по-подробно за историческото формиране на понятието *Besitz* у *Köbler*, *G. Deutsche Rechtsgeschichte*, S. 168. Относно историческото тълкуване на понятието *Gewere* (*seisin in law*) вж. *Eisenhardt*, *U. Deutsche Rechtsgeschichte*. 3. Aufl., C.K. Beck, München, 1999, S. 69–70; *Conrad*, *H. Deutsche Rechtsgeschichte*. Bd. I. Frühzeit und Mittelalter. 2. Aufl., Verlag Müller, 1962, S. 44 f.; *Köbler*, *G. Deutsche Rechtsgeschichte*. 6. Auflage, München, 2005, S. 8; *Hübner*, *R.*, Op. cit., p. 185 et seq.

¹⁸¹ Вж. *Hübner*, *R.* Op. cit., p. 186.

possessio)¹⁸². С оглед на това при решаване на конфликта между интереса на досегашния собственик и добросъвестния приобретател на движима вещ в старогерманското право от ключово значение било разграничението между хипотезата на доброволно поверяване (предаване) на движимата вещ от нейния собственик (*freiwillig aus der Hand gegeben* – напр. по договор за заем за послужване, влог, залог, наем) на избрано от него „доверено“ лице (*Gewährsmann, Vertrauensmann*), и хипотезата на изгубване на *Gewere* против волята на собственика чрез кражба или грабеж (*unfreiwillig abhanden gekommene Sachen*). Нормите на старогерманското право давали различно разрешение за случаите, при които вещта е излязла от непосредственото физическо господство на собственика и е била предадена на друго лице с негово съгласие, и случаите, при които това е станало против или без неговата воля и без той да я е предавал на когото и да било. Изхождало се от принципа, че винаги, когато една вещ е излязла от фактическата власт на собственика не по негова воля и без да я е предавал другиму, добросъвестният ѝ владеец, получил тази вещ от прехвърлител-несобственик, не придобива правото на собственост. Съобразно това правило в първия случай (когато сам е предал вещта другиму по договор за заем, наем, влог и т.н.) собственикът можел да иска своята вещ само след изтичане на уговорения срок, и то само от контрахента си, на облигационно основание, поради относителното действие на договора¹⁸³. Ако междувременно контрахентът му, на свой ред, бил прехвърлил и предал вещта на трето лице, последното не било длъжно да върне вещта на собственика ѝ. Без значение бил начинът, по който това трето лице е получило владението върху вещта. Даже и да било недобросъвестно или да било откраднало вещта от заемателя (наемателя, влогоприемателя, залогодържателя), собственикът не можел да я ревандикира успешно срещу това трето лице. Той следвало да се задоволи само с правото да иска парично обезщетение от лицето, на което лично е поверил вещта си, т.е. от своя контрахент.

Идейната основа на възгледа за тази ограничена ревандикация на движимите вещи по старото германско право лежи в максимата *Hand wahre Hand* („ръка пази ръка“), станала популярна и чрез израза *Deinen guten Glauben must du dort suchen, wo du ihn gelassen hast* („твоеото доверие трябва да си го търсиш там, където си го оставил“)¹⁸⁴. Смисълът на този принцип се свързвал с идеята,

¹⁸² Вж. Венедиков, П. Система на българското вещно право, с. 327; Петров, Вл. Правилото en fait de meubles possession vaut titre во бугарското граганско право, с. 101.

¹⁸³ Така Minuth, Kl. Besitzfunktionen beim gutgläubigen Mobiliarerwerb im deutschen und französischen Recht. Mohr Siebeck, Tübingen, 1990, S. 223–226.

¹⁸⁴ Именно този втори възглед навлиза в европейската доктрина. Вж. Ercklentz, W. Der Erwerb vom Nichtberechtigten. Eine Schöpfung germanischen Rechtes, цит. по Karner, E. Op. cit., S. 76, Fn.

че собственикът, който сам и по своя воля е поверил вещта си на едно избрано от него лице, следва да носи риска от лошо направения избор на „доверено“ лице, ако същото в нарушение на задължението си за връщане на вещта на собственика ѝ я прехвърли на едно трето добросъвестно лице¹⁸⁵. Неограничена ревандикация срещу всяко трето лице, което владее или държи вещта без основание, се допускала само при изгубване на *Gewere* против волята на титуляра, т.е. само по отношение на вещи, които били отнети от владението на техния собственик без негово съгласие (*abhanden gekommene Sachen* – откраднати или изгубени вещи)¹⁸⁶.

С реципирането на римското право в Германия и Франция през XIV в. старогерманският принцип за ограничено „преследване“ (ограничена ревандикация) на движимата вещ от нейния собственик, когато тя била поверена от самия него на прехвърлителя, влязъл в колизия с индивидуалистичния подход при уреждане на защитата на правото на собственост в римското право¹⁸⁷, основан на принципа *Ubi rem meam inventio, ibi vindico*¹⁸⁸. В зората на рецепцията под влияние на римското право старогерманските съдилища започнали да допускат неограничена ревандикация на движими вещи, прехвърлени на трето лице от несобственик, макар принципът *Hand wahre Hand* формално да запазвал все още значението си¹⁸⁹. За целта като откраднати или изгубени вещи започнали да бъдат третираны и вещите, прехвърлени от лицето, на което собственикът им ги бил поверил по своя воля за ползване, пазене, на влог и т.н. без овластяване от страна на последния. В този период се установява едно особено съжителство между традиционния за римското право ревандикационен иск и старогерманския иск за нарушаване на *Gewere* – т.нар. *Gewerebruchsklage*¹⁹⁰. Това положение позволявало на лишения от вещта си собственик да избира с кой от двата иска

387; *Hübner, R. Op. cit.*, p. 185 et seq.; *Karner, E. Op. cit.*, S. 81 et seq.; *Stagl, J. Op. cit.*, S. 535 et seq.; *Таджер, В. Владение*, с. 161–163.

¹⁸⁵ Вж. *Hübner, R. Op. cit.*, p. 19. За ограничената ревандикация на движими вещи, напуснали фактическата власт на собственика си с негово съгласие, вж. също *Hübner, H. Op. cit.*, S. 17.

¹⁸⁶ Така *Stagl, J. Op. cit.*, S. 535.

¹⁸⁷ *Minuth, Kl. Op. cit.*, S. 230–231.

¹⁸⁸ Както свидетелстват *Колен, А., Канитан, А.*, Елементарен курс по френско гражданско право. Том I. Книга II – Вещно право. С., Държавна печатница, 1926, с. 325, римскоправният принцип за неограничена ревандикация на движимите вещи, който жертвал интересите на добросъвестния приобретател на движима вещ от несобственик и стопанските нужди на търговията с цел зачитане и защита на правото на собственост, преминал и във френското обичайно право от периода XV–XVI в. Според книга II, глава 33 на Големия сборник от обичайни закони (*Grand Coutumier*) от XVI в. собственикът на движима вещ можел да я ревандикира срещу всеки владеец, освен ако последният не бил придобил тази вещ по давност. Аналогично правило съществувало и в книга I, отдел 43 от Полския сборник от обичайни закони (*Somme rurale*), съставен от J. Bouteiller с цел систематизация на обичайното право от XVI–XVII в.

¹⁸⁹ *Minuth, Kl. Op. cit.*, S. 233.

¹⁹⁰ *Ibidem*.

да се защити. В частност старогерманският иск за нарушаване на *Gewere* (*Gewerebruchsklage*) продължавал да намира приложение, изпълнявайки функциите на иск за собственост. Фактът, че въпреки напредващия процес на рецепция на римското право, старогерманските вещноправни институти продължавали да съществуват, макар и с променена характеристика, се дължал най-вече на здраво вкоренените им традиции в общественото правосъзнание от тази епоха, които не могли да бъдат отведнъж заличени под влияние на навлизащия търговски оборот.

С течение на времето принципът *Hand wahre Hand* започнал да става дотолкова несъвместим с възкресеното при рецепцията римскоправно понятие за правото на собственост, че правел практически неприложима идеята за защита на интереса на добросъвестния приобретател на движима вещ във вида, в който тя произтичала от старогерманското право. Възраждането на римските вещноправни институти довело до това, че собствеността вече изглеждала немислима без признаване на правото на собственика да иска своята вещ от всяко лице, в чието безоснователно владение или държане тя би била намерена. С напредването на рецепцията на римското право в Западна Европа влиянието на старогерманското обичайно право се svelo до правилото, че ипотечното право върху движими вещи не може да бъде упражнено по отношение на трети лица, на които вещта е била прехвърлена (*meubles nont pas de suite par hypothèque*)¹⁹¹.

В същото време възкресяването на римскоправния принцип *neto plus iuris* започнало все повече да се превръща в сериозна бариера пред бързо развиващия се оборот на движими вещи, тъй като налагало във всеки отделен случай купувачът да прави проверка за правата на праводателя си, а това било немислимо, практически невъзможно и свършено чуждо за правосъзнанието на хората в онова време. От друга страна, самите обичайноправни норми, които регулирали гражданския обмен през Средновековието в отделните региони (напр. Парижките обичаи, Орлеанският обичай и др.) давали основа за противоречиви решения относно срока на придобивната давност, необходим на добросъвестния владеец, за да придобие собствеността върху прехвърлената му от неособственик движима вещ. Според някои средновековни правници в такъв случай било необходимо изтичането на 30-годишна придобивна давност, а други се придържали към правилото в *Corpus Iuris Civilis* за тригодишната давност при движимите вещи.¹⁹² Предмет на спорове били също допустимите доказателствени средства, с помощта на които можело да се доказва наличието на правно основание (титул) за придобиване на вещта от доб-

¹⁹¹ Вж. Венедиков, П. Система на българското вещно право, с. 327; Петров, Вл. Правилото en fait de meubles possession vaut titre во бугарското граганско право, с. 102.

¹⁹² Вж. Колен, А., Капитан, А. Цит. съч., с. 325.

росъвестния владелец, както и възможността за придобиване по давност на откраднати или изгубени вещи, прехвърлени на такъв владелец¹⁹³.

При тези условия смекчаването на римскоправната традиция за неограничена ревандикация на движимите вещи можело да бъде обосновано вече не с „доверчивостта“ на собственика на вещта, а с качествено различни съображения, свързани с идеята за сигурност на разгръщания се търговски оборот¹⁹⁴. От XVIII в. нататък повелята за защита на интересите на оборота (*Verkehrsschutzinteressen*) започва да намира отражение и в най-ранните граждански кодификации в Западна Европа. Пример в това отношение е разпоредбата на § 168 от ГК на Западна Галиция от 1797 г., съгласно която при добросъвестното придобиване на движими вещи правото на собственост на приобретателя се извежда не от патримониума на неовластения владелец-прехвърлител, а пряко по силата на закона, и то в интерес на сигурността на търговията и обмена¹⁹⁵. Но още от първата половина на XVIII в. съдебната практика и френската доктрина в лицето на Pothier¹⁹⁶ започват да признават правото на добросъвестния владелец, купил вещта на общодостъпен пазар или на публична продан, да откаже да я върне на действителния ѝ собственик (*verus dominus*), докато последният не му възстанови покупната цена. Този модел за уреждане на конфликта между интересите на собственика и добросъвестния приобретател бива възприет десетилетия по-късно в разпоредбата на чл. 2280 (стара номерация; нова – чл. 2277) от френския ГК, а оттам и в други европейски законодателства.

Следващата крачка към смекчаване на принципа *ubi rem meam inventio, ibi vindico* била да се освободи позоваващият се на кратката 3-годишна придобивна давност добросъвестен владелец (извън хипотезите на покупка на вещта на пазар или публична продан) от нуждата да доказва наличието на годно правно основание (*titulus*) за придобиването на движимата вещ от несобственик, защото то се предполага в негова полза. В този смисъл Pothier¹⁹⁷ схващал идеята, че по отношение на движимите вещи владението има силата на юридическо основание. Но някои коментатори на френската съдебна практика от средата на XVIII в., като Denizard, Valin, преди всичко обаче Fr. Bourjon¹⁹⁸, отишли още

¹⁹³ Вж. Колен, А., Кануман, А. Цит. съч., с. 325–326.

¹⁹⁴ Вж. Stagl, J. Op. cit., S. 535.

¹⁹⁵ Ibidem.

¹⁹⁶ Вж. Pothier, R. Traité du contrat de louage et Traité des cheptels selon les règles, tant du for de la conscience que du for extérieur, Paris : Debure laîné, 1778, № 42, цит. по Колен, А., Кануман, А. Цит. съч., с. 326.

¹⁹⁷ Pothier, R. Op. cit., цит. по Колен, А., Кануман, А. Цит. съч., с. 326.

¹⁹⁸ Вж. Bourjon, Fr. Le droit commun de la France et la Coutume de Paris réduits en principes, Paris, 1770, p. 1094, цит. по Salomons, A. The Purpose and Coherence of the Rules on Good Acquisition, p. 843 et seq. За зараждането и развитието на този принцип вж. също Венедиков, П. Система на българското вещно право, с. 327–328; от същия автор, Ново вещно право, с. 203–204. При

по-далеч, като вместо да презумират съществуването на юридическо основание (*titulus*) в полза на добросъвестния приобретател на движима вещь *a non domino*, постулирали, че при движимите вещи добросъвестното владение е равнозначно на наличие на юридическо основание (*en fait de meubles possession vaut titre*)¹⁹⁹. В подкрепа на това Bourjon изтъква, че „ревандикирането на движими вещи е вредно за общественото благо, защото по отношение на движимото имущество никой не изисква документ, който да бъде едновременно оправдателен и да служи за прехвърляне на собствеността, а в това отношение всеки се доверява и се задоволява с владението“²⁰⁰. С оглед на това може да се каже, че макар обособяването на добросъвестното придобиване на движими вещи *a non domino* като отделен първичен придобивен способ да има своя идеен зародиш в старогерманското обичайно право, окончателното му утвърждаване се свързва именно с принципа *en fait de meubles possession vaut titre*, формулиран от Fr. Bourjon²⁰¹. Неговият безспорен прагматизъм и изключително значение за стабилизиране на развиващия се търговски и граждански оборот на движими вещи²⁰² обясняват топлия прием, който той намира не само в разпоредбата на чл. 2279 (стара номерация, нова – чл. 2276) от френския ГК, но и в останалите големи буржоазни граждански кодификации на XIX в. (арг. от § 367 от австрийския ГК; чл. 707 от стария италиански ГК; § 932 от ГГК; по-късно и в чл. 714 и чл. 933–934 от швейцарския ГК и др.). По такъв начин правилото *en fait de meubles possession vaut titre* ознаменува обособяването на добросъвестното придобиване на движими вещи *a non domino* като първичен придобивен способ.

старата редакция на френския ГК теорията в лицето на Планиол, М. Елементарно ръководство по гражданско право. Имущества, владение, собственост, сервитути. Превод Т. Наследников, С., 1920, с. 225 е изтъквала, че по отношение на движимите вещи разпоредбата на чл. 2279 от френския ГК установява отклонение от консенсуалната система за прехвърляне на вещни права върху индивидуално определени вещи по чл. 1138 от същия кодекс, обуславяйки придобиването на собствеността от ефективно предаване на владението от продавача на купувача.

¹⁹⁹ За значението на този принцип вж. Петров, Вл. Правилото *en fait de meubles possession vaut titre* во бугарското граганско право, с. 102–103.

²⁰⁰ Цит. по Колен, А., Капитан, А. Цит. съч., с. 326.

²⁰¹ Петров, Вл. Правилото *en fait de meubles possession vaut titre* во бугарското граганско право, с. 103, обръща внимание на обстоятелството, че първоизточникът на тази идея трябва да се търси още в трудовете на глосатора Placentius от XII век, който при формулирането ѝ е използвал римскоправната техника на презумпцията. По-късно правилото бива доразвито от школата на естественого право в мисълта на J. Domat „*la possession... naturellement est liée a la propriété et nen droit pas etre separee*“.

²⁰² Така Петров, Вл. Правилото *en fait de meubles possession vaut titre* во бугарското граганско право, с. 103.